

досягла прогресу у цій сфері. Розробляється стратегія реформування державного управління, яку треба потім прийняти в парламенті, особливо зважаючи на зростання напруги у відносинах між партіями правлячої коаліції та обструкцію опозиційних партій на федеральному рівні та на рівні суб'єктів федерації. Подальша фрагментація державної служби на федеральному та кантональному рівнях значно підвищила ризик її політизації [2, р. 14 – 15].

З повідомлення Комісії випливає, що в **Косово** існує певний рівень підготовки в сфері реформування державного управління. Деякий прогрес був досягнутий завдяки проведеному в 2016 р. огляду інститутів та агентств парламенту і центральних органів виконавчої влади Косово, за результатами якого була розроблена дорожня карта упорядкування інституційної структури в країні [7]. Гострою проблемою залишається подальша політизація державного управління, що негативно впливає на ефективність та професійну незалежність державної служби [2, р. 16].

Таким чином, проаналізувавши поступ Туреччини та країн Західних Балкан, досягнутий ними в сфері реформи державного управління за 2017 р., Комісія оцінила його як помірний, тобто такий, що відповідає їх статусу кандидатів на вступ, та рівню відносин ЄС, який прямо впливає з цього статусу. Країни, які є потенційними кандидатами на вступ, продемонстрували лише певний ступінь готовності до проведення реформи державного управління. Надання цим країнам статусу кандидатів на вступ залежатиме від успішності ключових реформ, у тому числі й в сфері державного управління.

Список використаних джерел

1. 2018 Communication on EU Enlargement Policy: Annexes to the Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. – Strasbourg, 17.4.2018 COM(2018) 450 final. – Access mode : https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/20180417_strategy_paper_en.pdf

2. 2018 Communication on EU Enlargement Policy: Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. – Strasbourg, 17.4.2018 COM(2018) 450 final. – Access mode : https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/20180417_strategy_paper_en.pdf

3. A credible enlargement perspective for and enhanced EU engagement with the Western Balkans: Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Strasbourg, 6.2.2018 COM(2018) 65 final. Retrieved from: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/communication-credible-enlargement-perspective-western-balkans_en.pdf

4. Enlargement Strategy and Main Challenges 2013 – 2014: Communication from the Commission to the European Parliament, the Council. – Brussels, 16.10.2013 COM(2013) 700 final. – Access mode : https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/key_documents/2013/package/strategy_paper_2013_en.pdf

5. EU Enlargement Strategy: Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. – Brussels, 10.11.2015 COM(2015) 611 final. – Access mode : https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/20151110_strategy_paper_en.pdf

6. Milestones in EU – Serbia relations. The Delegation of the European Union to the Republic of Serbia. – Access mode : <http://europa.rs/serbia-and-the-eu/milestones/?lang=en>

7. Review of institutions and agencies of the Assembly and central bodies of the government. – Republic of Kosovo, December 2016. – Access mode : <https://map.rks-gov.net/getattachment/1d5a601b-3d46-4028-a5ad-b7ba07d9b109/Review-of-institutions-and-agencies-of-the-assembly.aspx>

8. The European Union in Montenegro. The Delegation of the European Union to Montenegro. – Access mode : Retrieved from: <http://www.delmece.europa.eu/code/navigate.php?Id=56>

Олександра РУДІК

*аспірантка кафедри міжнародних відносин
ДНУ ім. Олесь Гончара*

ПОВІДОМЛЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОМІСІЇ ЩОДО ПОЛІТИКИ РОЗШИРЕННЯ ЄС В 2018 Р.: КЛЮЧОВІ ПОЛОЖЕННЯ

Щороку Європейська Комісія приймає «Пакет розширення» – набір документів, які пояснюють її політику щодо розширення ЄС. Найважливішим документом цього пакету є Повідомлення про розширення, в якому окреслюються шляхи просування вперед і робиться огляд ситуації в країнах-вступниках. На додаток до цього повідомлення, пакет містить доповіді, в яких служби Комісії надають детальну оцінку стану справ у кожній з країн-вступників, який було досягнуто за останній рік, а також настанови та рекомендації щодо пріоритетів реформ. В попередньому повідомленні від 9 листопада 2016 р., наприклад, Комісія запропонувала ряд нових підходів до оцінки поступу країн-кандидатів та потенційних кандидатів в проведенні реформ та виконанні критеріїв вступу, зокрема щодо запровадження уточненої методології звітності в нових сферах та перегляду звітності за економічними критеріями [2].

В листопаді 2015 р. Комісія визначила середньострокову стратегію політики розширення ЄС, яка залишається чинною. Чергове

повідомлення Європейської Комісії щодо політики розширення ЄС від 17 квітня 2018 р. надає критичну оцінку результатів імплементації політики розширення ЄС станом на кінець січня 2018 р. і закликає зацікавлені країни-кандидати та потенційні кандидати продовжувати власну модернізацію за допомогою політичних і економічних реформ відповідно до критеріїв вступу.

У цьому річному повідомленні Комісії можна виділити ряд важливих тез:

1. Процес розширення й надалі будуватиметься на основі встановлених критеріїв та справедливих і жорстких вимогах обумовленості ЄС. Кожна країна оцінюватиметься на основі власних заслуг. Оцінка досягнутого прогресу та виявлення недоліків спрямована на надання стимулів та керівних настанов країнам-кандидатам та потенційним кандидатам для проведення ними необхідних далекосяжних реформ. Для того, щоб перспектива розширення могла стати реальністю, конче необхідно є тверда прихильність цих країн принципу «найперше основоположні принципи». Структурні недоліки залишаються, насамперед, в ключових сферах верховенства права та економіки. Кандидати та потенційні кандидати на вступ мають дотримуватися принципів верховенства права, продовжувати реформу у сферах судочинства, боротьби з корупцією та організованою злочинністю, безпеки, основоположних прав, демократичних інститутів і державного управління, а також економічного розвитку та конкурентоспроможності. Враховуючи комплексний характер необхідних реформ, їх втілення у життя є довготривалим процесом. Як і в повідомленні 2016 р., Комісія наголошує, що переговори про вступ не є, і ніколи не були, самоціллю, а завжди є частиною ширшого процесу модернізації та реформ.

2. Туреччині не варто сподіватись на відновлення переговорів поки буде продовжуватись згоргання демократії в політичному житті країни. Через серйозний відступ від принципів верховенства права та основоположних свобод, переговори про вступ Туреччини в ЄС залишаються заблокованими. Туреччина є країною-кандидатом та ключовим партнером ЄС, з яким ведеться діалог на високому рівні та співпраця в спільних інтересах, включаючи підтримку сирійських біженців. Свого часу Комісія визнала законну потребу Туреччини вдатися до швидких та пропорційних дій в умовах невдалої спроби державного перевороту в липні 2016 р. Проте, Туреччина почала суттєво віддалятися від ЄС, зокрема в сфері верховенства права та основоположних прав, а також через ослаблення системи ефективних стримувань і протигаг у своїй політичній системі. Європейська Комісія неодноразово закликала Туреччину терміново подолати цю негативну тенденцію [1, р. 1 – 2; 4].

3. Комісія рекомендувала Раді ЄС встановити дату відкриття переговорів про вступ з Македонією та Албанією. Так, Албанія продовжує демонструвати стабільний прогрес в реалізації п'яти ключових пріоритетів для відкриття переговорів про вступ. З метою

зміцнення професіоналізму та утвердження принципу деполітизації в країні була проведена реформа державного управління. Подальші заходи були спрямовані на посилення незалежності, ефективності та підзвітності судових інститутів, зокрема шляхом сприяння здійсненню комплексної реформи у сфері юстиції. У цій сфері вдалось досягти перших відчутних результатів: переатестація всіх суддів та прокурорів привела до відставки 15-ти високопоставлених суддів та прокурорів, а завдяки проведенню перших слухань одного суддю Конституційного суду було звільнено, а повноваження іншого судді – підтверджено. Подальші рішучі зусилля були зроблені у боротьбі з корупцією та організованою злочинністю, у тому числі в боротьбі з незаконним обігом та культивуванням наркотиків, що сприяло значному поліпшенню показників у розслідуванні злочинів, переслідуванні злочинців та їх покаранні. Були вжиті додаткові заходи для посилення ефективного захисту прав людини, в тому числі осіб, що належать до меншин та ромів, політики боротьби з дискримінацією, а також реалізації прав власності. З урахуванням досягнутого прогресу Комісія рекомендувала Раді ЄС прийняти рішення про відкриття переговорів про вступ з Албанією. Для підтримки та поглиблення нинішньої реформи у ключових сферах верховенства права, зокрема стосовно всіх п'яти ключових пріоритетів, Комісія планує застосувати посилений підхід до переговорів у межах розділів *acquis*, які стосуються судової системи, основоположних прав і правосуддя, свободи та безпеки [1, р. 12 – 13].

Щодо Македонії, то після складного періоду ця колишня Югославська Республіка за підтримки ЄС та міжнародної спільноти нарешті подолати політичну кризу. В країні знову наявна політична воля до руху вперед і в суспільстві спостерігається позитивна зміна політичного настрою, відсутність якого була основною перешкодою для проведення реформ останніми роками. Імплементація цих необхідних структурних реформ є довгостроковим процесом. Комісія висловила задоволення процесом імплементації Пржинської угоди (укладена між основними політичними партіями за посередництва ЄС з метою подолання політичної та інституційної кризи в країні в першій половині 2015 р.), хоча вона й відбувалась у складному політичному контексті. З літа 2017 р. чимало було зроблено на виконання вимог, розробленого Європейською Комісією документа «Пріоритети невідкладних реформ для Колишньої Югославської Республіки Македонія» (червень 2015 р.) [5], завдяки щирому бажанню до реформування, ретельній підготовці давно назрілих стратегій та законопроектів, проведенню широких та прозорих консультацій з усіма зацікавленими сторонами, включаючи опозицію. В період з листопада 2017 р. по лютий 2018 р. парламентом та урядом країни було прийнято низку стратегій та законів, зокрема, у сфері верховенства права. Упродовж найближчих місяців готується прийняття багатьох інших. Проте структурні проблеми залишаються

помітними в сфері правосуддя та судовій системі. У світлі досягнутого прогресу, Комісія рекомендувала Раді ЄС прийняти рішення про відкриття переговорів про вступ з Македонією. Для підтримки та поглиблення динаміки реформ, Комісія, як і у випадку з Албанією, планує застосувати посилений підхід до переговорів у межах розділів *acquis*, які стосуються судової системи, основоположних прав і правосуддя, свободи та безпеки [1, р. 12].

4. Європейська Комісія відверто повідомила про стан демократії та верховенства права в регіоні, де все ще є серйозні недоліки в функціонуванні державних інституцій та зберігається високий рівень корупції. Все це є серйозним викликом як для країн регіону, які зацікавлені у подоланні цих слабких сторін, так і для ЄС, який має забезпечити більш ефективні механізми правозастосування. Належне функціонування демократичних інститутів включає в себе забезпечення конструктивного діалогу у межах всього політичного спектру, зокрема в стінах національних парламентів. Незважаючи на певний прогрес, деякі принципові аспекти проведення демократичних виборів все ще залишаються серйозними викликами для країн регіону. Рекомендації місії спостереження за виборами мають бути належним чином імплементовані. Парламентська відповідальність, як важливий елемент сучасної демократії, що ефективно функціонує, має стати невід'ємною складовою політичної культури. В Чорногорії, наприклад, опозиція бойкотувала законодавчу діяльність після скликання парламенту в листопаді 2016 р.. В Сербії ефективність роботи парламенту та якість законодавства страждають через відсутність належної парламентської перевірки законопроектів. У Косові, як при попередній, так і при нинішній правлячій коаліції, робота парламенту ознаменувалася політичною поляризацією та паралічем, хоча нещодавно йому вдалось ратифікувати Угоду про демаркацію кордонів з Чорногорією. У Боснії та Герцеговині напружені відносини між партіями правлячої коаліції негативно впливають на прийняття законодавства, яке випливає з Порядку денного реформ, що призвело до уповільнення процесу реформ. В Туреччині стрімко звужується простір для діалогу між політичними партіями. Надзвичайний стан, що триває, серйозно обмежує ключову законодавчу функцію національного парламенту. На референдумі, організованому в умовах надзвичайного стану, були затверджені далекоглядні конституційні зміни, яким за оцінкою Ради Європи бракує належного балансу стримувань та противаг, що загрожує демократичному розподілу влад [1, р. 4 – 5; 4].

Комісія вимагає від країн регіону безкомпромісного викоринення корупції, а також ліквідації будь-якого елементу системи політичної корупції, яка неминує призводить до «захоплення держави» у полон приватних корисливих інтересів. Корупція залишається широко поширеною, незважаючи на постійні зусилля, спрямовані на дотримання

законодавчих та інституційних рамок відповідно до *acquis* ЄС та європейських стандартів. Комісія переконана, що сильні та незалежні інститути мають вирішальне значення для запобігання та протидії корупції, зокрема на високому рівні, а також для більш ефективного розслідування, кримінального переслідування та справедливого покарання корупціонерів. Більша прозорість потрібна й у управлінні державними коштами, особливо на всіх стадіях державних закупівель, що є особливо схильними до корупції [1, р. 2]. Попри наявні спеціалізовані органи боротьби з корупцією, випадки незрозумілого багатства серед політично значущих осіб розслідуються дуже рідко. Скромні успіхи у боротьбі з корупцією свідчать про відсутність справжньої політичної волі у поєднанні з все ще обмеженою адміністративною спроможністю. Як і раніше, залишаються актуальними досягнення більшої прозорості та підзвітності, розподіл влад та розбудова сильних незалежних наглядових органів. Започатковані в Трієсті в 2017 р. зусилля стосовно створення регіонального інструменту обміну даними щодо розкриття інформації про активи та наявні конфлікти інтересів [3], могли б сприяти поліпшенню показників боротьби з корупцією в регіоні Західних Балкан.

Таким чином, розбудова стійкої до всіх видів незаконного впливу демократичної системи й надалі відіграватиме центральну роль у забезпеченні ключових умов вступу в ЄС. Посилення моніторингу і контролю впливу реформ в рамках верховенства права буде невід'ємною складовою політики розширення ЄС. Процес розширення ЄС й надалі будуватиметься на основі чітких критеріїв та справедливій та жорсткій обумовленості. ЄС продовжить наполягати на важливості забезпечення незалежності та неупередженості судової влади, боротьби з корупцією та організованою злочинністю, повазі до основоположних прав і свобод та прав меншин, гарантуванні свободи вираження поглядів, забезпеченні незалежності засобів масової інформації, посилення ролі парламенту, побудові стабільних демократичних інститутів, деполітизації та професіоналізації публічного управління.

Список використаних джерел

1. 2018 Communication on EU Enlargement Policy: Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. – Strasbourg, 17.4.2018 COM(2018) 450 final. – Access mode : https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/20180417_strategy_paper_en.pdf

2. Communication on EU Enlargement Policy: Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions 2016. – Brussels, 9.11.2016 COM(2016) 715 final. – Access mode: http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2016/20161109_strategy_paper_en.pdf

3. Declaration of the Western Balkan Summit in Trieste(13.07.2017). – Access mode :<https://europeanwesternbalkans.com/2017/07/13/declaration-western-balkan-summit-trieste/>

4. Fouere E. The three important messages from the European Commission's 17 April communication on the EU's Enlargement Policy / E. Fouere. – Access mode : <https://www.ceps.eu/publications/three-important-messages-european-commissions-17-april-communication-eus-enlargement>

5. Urgent reform priorities for the Former Yugoslav Republic of Macedonia (June 2015). – Access mode : https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/urgent_reform_priorities_en.pdf

Микола СМОКВІН

здобувач кафедри державознавства та права ОРІДУ НАДУ

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ НЕСІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ВИДІВ ДІЯЛЬНОСТІ У СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ ЯК НОВА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ АДМІНІСТРАТИВНИХ ТЕРИТОРІЙ

Соціально-економічна різноманітність сільської місцевості в Європі призводить до непропорційного розвитку сільських територій. Це змушує фермерів та мешканців сільської місцевості займатися пошуком додаткових можливостей щодо задоволення основних потреб та покращення життєвого рівня. Розширення видів несільськогосподарської діяльності є додатковими шансом для малих господарств. Прикладом такого напрямку розвитку господарств є соціальне землеробство [3, с. 17].

Ідея полягає в сільському господарстві, яке поєднує в собі сільськогосподарське виробництво з наданням соціальних послуг. Це також є можливістю для тих фермерів, які вже проводять операції в несільськогосподарській галузі, наприклад агротуризму і можуть розширювати спектр своїх послуг із наданням соціальних послуг.

Європейські моделі цього виду сільського господарства відрізняються регіонально та покладаються на провідну функцію, наприклад ферми для догляду за людьми, які потребують після лікувальної реабілітації, людьми похилого віку, навчальні ферми тощо. Ця інноваційна модель отримала назву «Соціальне господарство на основі громад».

На дана ний час існує впровадження декількох пілотних проєктів, які комбінують в собі багато форм, а також включає різні об'єкти та залучає місцеву громаду до своєї діяльності. Вона базується на

використанні ендегенних ресурсів; це розширює сферу доходів не тільки фермерів, але й інших сільських жителів [3, с. 67].

Модель універсальна, рекомендується в сільській місцевості, що характеризується вузько направленою спрямованістю ведення господарства.

Багато доказів того, що надаючи соціальні послуги, які зараз користуються великим попитом, дрібні ферми зможуть функціонувати оптимально і нормально в умовах конкуренції та вимогливого ринку споживачів цих послуг. Ця форма землеробства в сільській місцевості називається соціальним землеробством.

У Центральній та Східній Європі ця форма мало відома або навіть нова, незважаючи на те, що в Європі вона існує протягом двадцяти п'яти років. Поняття, що описує сутність соціального землеробства, є дуже всеосяжним, широким і постійно розвивається разом з включенням нових форм соціальних послуг або методів ведення сільського господарства, об'єднуючи місцеву спільноту в цей тип землеробства. Загалом вважається, що соціальне землеробство – це форма сільського господарства, орієнтована на громаду, задовольняючи її соціальні потреби, діючи на користь соціальної інтеграції людей та окремих груп. Такі види діяльності найчастіше виконуються у формі догляду та освітніх ферм, що є частиною широко розумного соціального землеробства [1, с. 8].

Що стосується особливостей соціального землеробства в різних регіонах Європи, то нижче наведено характерні напрями діяльності соціальних фермерських господарств у розвинених країнах ЄС.

Наприклад, у Фінляндії соціальне землеробство розуміється як діяльність, в якій природа використовується як джерело або засіб для збереження психічного чи фізичного здоров'я людини, для реабілітації, та надання допомоги у освітній сфері.

У Швеції «зеленим доглядом» або соціальним землеробством розуміється діяльність, заснована на зв'язці надання допомоги з ресурсами, що пропонуються фермерськими господарствами, спрямовані на індивідів, які з різних причин підпадають під дію Закону про соціальні послуги.

Соціальне господарство на базі громади є новим видом сільського підприємництва з посиленням на ідею спільної діяльності, як використання синергетичного потенціалу окремих осіб та всієї громади в агропродовольчому секторі. Окрім надання соціальних послуг, це створює інші можливості для отримання доходу від несільськогосподарського та сільськогосподарського операції (наприклад, прями продажі). Новий тип соціального господарства характеризується механізмами формування постійних зв'язків між різними соціальними суб'єктами та їх ролі в універсальному розвитку сільських територій.